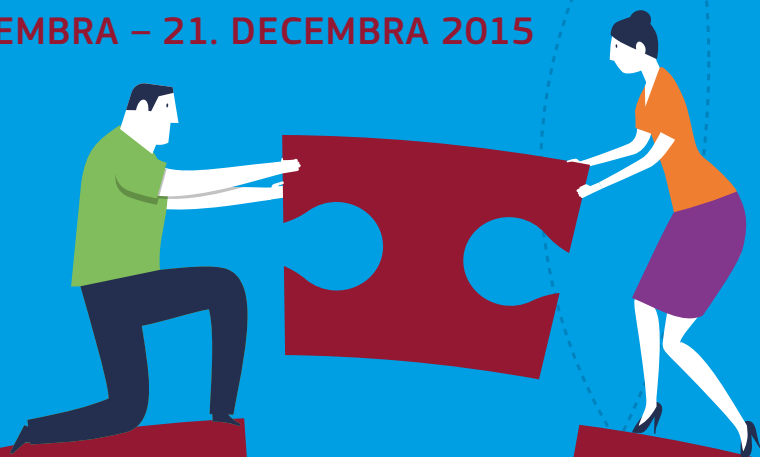

PREKONÁVANIE PREKÁŽOK V POHRANIČNÝCH REGIÓNOCH

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ON-LINE VEREJNEJ KONZULTÁCII
21. SEPTEMBRA – 21. DECEMBRA 2015

PRÁVNE UPOZORNENIE

Európska komisia ani žiadna osoba konajúca v jej mene nenesú zodpovednosť za možné použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii, ani za akékoľvek chyby, ktoré sa môžu objaviť napriek dôkladnej príprave a kontrole.

Obsah tejto publikácie nemusí nevyhnutne vyjadrovať názor alebo postoj Európskej únie.

**Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede na vaše otázky
o Európskej únii**

**Bezplatné telefónne číslo (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(Niektorí operátori mobilných sietí neumožňujú prístup k číslam začínajúcim 00 800
a môžu si za ne účtovať poplatky*

Ďalšie informácie o Európskej únii sú k dispozícii na internete
(<http://europa.eu>).

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2016

Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku
REGIO DG 02 - Komunikácia
pani Ana-Paula Laissy
Avenue de Beaulieu 1
1160 Brusel

ISBN: 978-92-79-57354-5 (print)
ISBN: 978-92-79-57361-3 (PDF)
doi:10.2776/10832 (print)
doi:10.2776/215648 (PDF)

Ilustrácia na titulnej strane: © iStockphoto

© Európska únia, 2016
Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

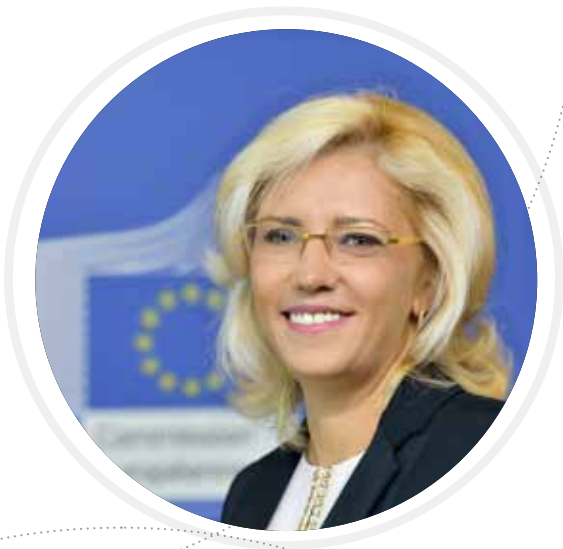
Printed in Belgium

PREKONÁVANIE PREKÁŽOK V POHRA-NIČNÝCH REGIÓNOCH

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ON-LINE VEREJNEJ KONZULTÁCII
21. SEPTEMBRA – 21. DECEMBRA 2015

OBSAH

PREDHOVOR.....	5
1. KAPITOLA: METODIKA VEREJNEJ KONZULTÁCIE A TEJTO SPRÁVY.....	6
2. KAPITOLA: PROFILY RESPONDENTOV.....	8
3. KAPITOLA: IDENTIFIKOVANÉ PREKÁŽKY.....	12
4. KAPITOLA: OPIS PREKÁŽOK A NAVRHOVANÉ RIEŠENIA.....	16
5. KAPITOLA: NÁZORY NA CEZHRANIČNÚ SPOLUPRÁCU.....	30
6. KAPITOLA: ZÁVERY.....	34
ĎALŠIE INFORMÁCIE.....	36

PREDHOVOR

Som rada, že môžem prezentovať výsledky on-line verejnej konzultácie o prekonávaní prekážok v pohraničných regiónoch, ktorú som otvorila v septembri 2015 vo Viedni/Bratislave.

Konzultácia bola otvorená tri mesiace. Prišlo 623 odpovedí, ktoré sú analyzované a zhrnuté v tejto správe.

Cieľom tejto verejnej konzultácie bolo vypočuť si názory občanov, organizácií, podnikov a verejných orgánov v pohraničných regiónoch Európskej únie a identifikovať hlavné prekážky pri cezhraničných interakciách, ako aj potenciálne riešenia identifikovaných prekážok.

Táto verejná konzultácia je súčasťou širšej iniciatívy známej ako „cezhraničný prehľad“ a je v skutočnosti jedným z jej troch pilierov. Cezhraničný prehľad sa začal pri príležitosti osláv 25 rokov investícií EÚ do medziregionálnych programov Interreg, ktoré sa vykonávajú v celej Únii. Napriek dlhodobej tradícii cezhraničnej spolupráce pretrvávajú ťažkosti, pričom niektoré sa nedajú vyriešiť len financovaním programov Interreg – napríklad právne a administratívne prekážky či jazykové bariéry.

Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre regionálnu a mestskú politiku (GR Regio) má preto v úmysle využiť tento prehľad na preskúmanie rôznych druhov pretrvávajúcich prekážok a hľadať ich možné riešenia. Zvyšné dva piliere tohto prehľadu zahŕňajú odbornú štúdiu, v ktorej sa má vypracovať zoznam prekážok cezhraničnej spolupráce a prípadových štúdií na ich ilustráciu, ako aj sériu seminárov pre zainteresované strany na túto tému.

Bez zverejnenia úplných výsledkov a pokazenia vášho dojmu z čítania môžem už teraz povedať, že odpovede potvrdzujú rad dôležitých bodov, ktoré sú pre GR Regio už dobre známe na základe dlhoročných skúseností v oblasti medziregionálnej cezhraničnej spolupráce.

Respondenti napríklad jasne poukázali na problémy spojené s cezhraničnou mobilitou pracovnej sily, zdanením a dostupnosťou, ktoré patria medzi základné aspekty života v pohraničí, ale často sú negatívne ovplyvnené prítomnosťou právnych a/alebo administratívnych prekážok. Možno ešte prekvapivejšie je, že mnoho respondentov považuje jazykové rozdiely za záťaž susedských vzťahov. Občania i organizácie volajú po oveľa viditeľnejšej podpore štúdia jazykov a kultúrnej výmeny.

Cezhraničný prehľad bude pokračovať až do začiatku roku 2017, keď budú kľúčové závery a odporúčania prezentované v dokumente o problémoch. Zatiaľ vás pozývam, aby ste si prečítali a popremýšľali o zaujímavých zisteniach tejto správy.

Corina Crețu
Komisárka EÚ pre
regionálnu politiku

1. KAPITOLA

Metodika verejnej konzultácie a tejto správy

VEREJNÁ KONZULTÁCIA

On-line verejná konzultácia Európskej komisie o prekonávaní prekážok v pohraničných regiónoch sa začala 21. septembra 2015 a trvala tri mesiace do 21. decembra 2015. Mala formu on-line dotazníka, ktorý zahŕňal rad uzavretých a otvorených otázok a bol dostupný prostredníctvom nástroja EUSurvey v 23 jazykoch EÚ.

Prieskum sa týkal pohraničných regiónov na vnútorných hraniciach Európskej únie, ako aj pohraničných regiónov medzi krajinami EÚ a krajinami Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) a Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP). Obsahoval výzvu pre občanov, organizácie, podniky a orgány verejnej správy EÚ v pohraničných regiónoch, aby vyjadrili svoje názory na prekážky, ktoré stále pretrvávajú pri cezhraničných interakciách, a navrhli riešenia na ich prekonanie. V tejto správe sa sumarizujú a analyzujú ich odpovede.

Po tom, ako komisárka Crețu otvorila konzultáciu, bola na podporu tejto iniciatívy zorganizovaná putovná kampaň s účasťou najvyššieho vedenia Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre regionálnu a mestskú politiku (GR Regio). Bolo navštívených 11 pohraničných regiónov v rôznych častiach EÚ⁽¹⁾.

Na on-line dotazník prišlo dovedna 623 odpovedí. Súbežne s tým bola poskytnutá adresa funkčnej poštovej schránky⁽²⁾, na

ktorú mohli respondenti posilať dokumenty (napríklad odborné práce, články a vecné prehľady) priamo prostredníctvom e-mailu. Tridsaťtri respondentov poslalo materiál cez poštovú schránku, z ktorých 21 poskytlo dodatočné informácie po tom, ako odpovedali na dotazník.

Respondenti si mohli vybrať, ako by mali byť ich odpovede zverejnené. Mali takéto možnosti:

- ⊕ GR Regio môže zverejniť odpovede respondenta v plnom rozsahu vrátane jeho totožnosti – vybralo si ju 30% respondentov;
- ⊕ GR Regio môže zverejniť odpovede respondenta anonymne – vybralo si ju 46% respondentov;
- ⊕ Odmietnuť zverejnenie odpovedí, ale umožniť GR Regio použiť ich na analytické účely – vybralo si ju 23% respondentov.

Odpovede ľudí, ktorí súhlasili so zverejnením, si možné pozrieť na webovej lokalite GR Regio.

METODIKA POUŽITÁ V TEJTO SÚHRNEJ SPRÁVE

Všetkých 623 príspevkov do on-line dotazníka bolo bez ohľadu na podmienky zverejnenia vzatých do úvahy pri vypracovaní tejto súhrnnej správy a budú použité pri ďalšej analýze. Príspevky prijaté cez funkčnú poštovú schránku budú takisto spracované a vzaté do úvahy pri ďalšej práci s cezhraničným prehľadom. Tieto príspevky však neboli zhrnuté do tejto správy, lebo pre ich rôznorodú formu, povahu a rozsah bolo ťažšie ich porovnávať so štruktúrovanými odpoveďami z vyplnených dotazníkov.

V 2. kapitole sú analyzované odpovede na otázky o profile s cieľom poskytnúť prehľad o hlavných charakteristikách respondentov, ako je totožnosť, miesto pôvodu, cezhraničné aktivity a všeobecné povedomie o cezhraničnej spolupráci. V 3. kapitole sa analyzujú hlavné typy prekážok, s ktorými sa respon-

denti stretávajú, a ich obmeny zaznamenané podľa ich rôznych profilov. V 4. kapitole sa osobitná pozornosť venuje odpovediam na otvorené otázky týkajúce sa opisu prekážok a hľadania riešení. V 5. kapitole sa analyzujú názory respondentov na vývoj cezhraničnej spolupráce v ich regióne za posledných desať rokov. A napokon v 6. kapitole sú uvedené hlavné závery, ktoré vyplynuli z odpovedí na dotazník.

2. KAPITOLA

Profily respondentov

TOTOŽNOSŤ A MIESTO PÔVODU

V rámci 623 odpovedí na dotazník tvoria **súkromné osoby** najväčšiu skupinu respondentov a predstavujú necelých 50% z celkového počtu (pozri obrázok 1).

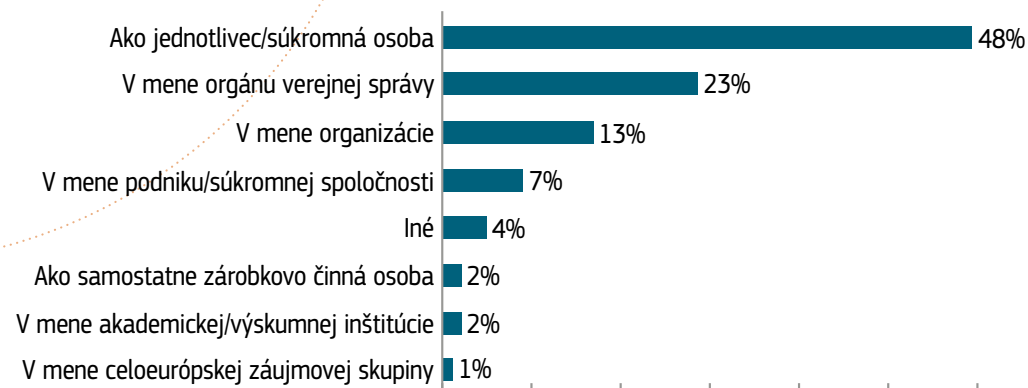
Ľudia odpovedajúci v mene **orgánu verejnej správy** sú druhou najpočetnejšou skupinou a predstavujú takmer štvrtinu respondentov. Drvivá väčšina z týchto orgánov verejnej správy (viac ako osem z desiatich) sú regionálne alebo miestne orgány v pohraničných regiónoch, ako sú miestne samosprávy, okresné úrady, kraje

a regióny. Zvyšok sú prevažne vnútroštátne orgány (v podstate sekcie ministerstiev) a jednotlivé programy Interreg.

Okrem toho 13% odpovedalo v mene nejakej **organizácie**. Medzi týmito organizáciami môžu byť identifikované rôzne kategórie vrátane regionálnych rozvojových agentúr, podnikateľských a priemyselných zväzov, nadácií a cezhraničných sietí/cezhraničných informačných služieb.

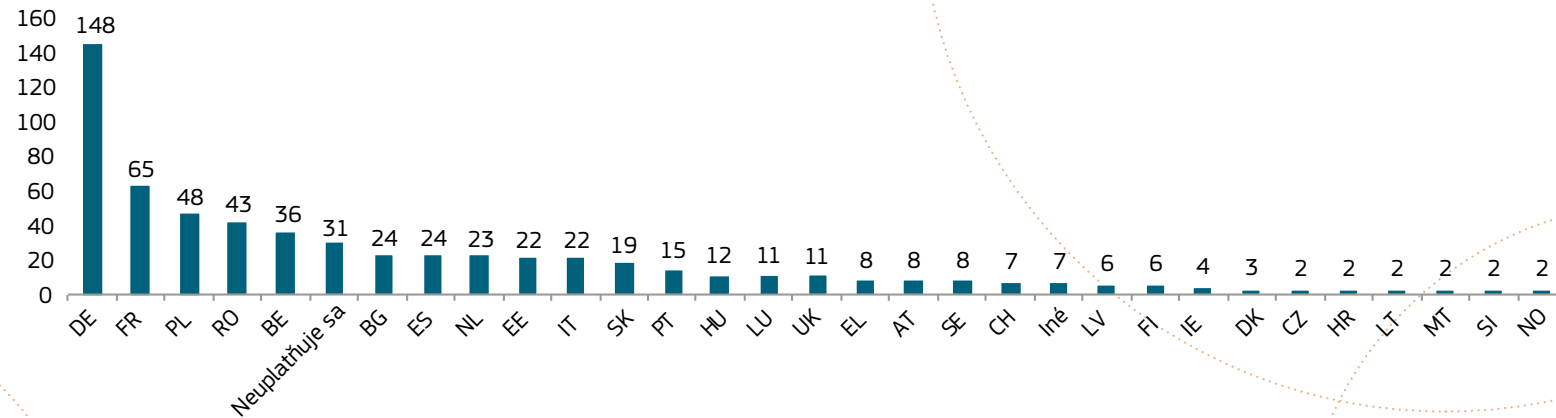
Podniky a samostatne zárobkovo činné osoby tvoria dohromady menej ako 10% res-

Obrázok 1: Tento dotazník vyplňate

pondentov. Akademické a výskumné inštitúcie tvoria menšiu skupinu s 2% odpovedí. Šesť príspevkov pochádza od celoeurópskych záujmových skupín, ktoré predstavujú približne 1% z celkového počtu odpovedí.

A napokon veľmi malý podiel respondentov (3%) vybralo možnosť „**iné**“. Vo väčšine prípadov ich možno zaradiť medzi orgány verejnej správy alebo organizácie všeobecne: napríklad obecné zastupiteľstvá, úrady územného plánovania alebo európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS). Aj niektorí jednotlivci, ktorí sa v minulosti zapojili do rôznych

Obrázok 2⁽³⁾: Krajiny pobytu alebo sídla respondentov

typov aktivít cezhraničnej spolupráce, sa rozhodli prispieť v rámci tejto kategórie.

Ako vidno na obrázku 2, veľký počet odpovedí sa koncentruje v obmedzenom počte krajín. Približne polovica odpovedí pochádza iba zo štyroch krajín: Nemecko, Francúzsko, Rumunsko a Poľsko. Niektoré krajiny nie sú príliš dobre zastúpené – v prípade 15 krajín je počet respondentov nižší ako desať.

Veľmi vysoká účasť respondentov z niektorých krajín sa dá čiastočne vysvetliť počtom hraníc a intenzitou aktivít a financovania cezhraničnej spolupráce. To by mohlo platiť napríklad o Nemecku, ktoré má pozemnú hranicu s deviatimi krajinami, zúčastňuje sa

12 programov Interreg A a priťahuje značnú časť balíka Interreg.

V iných krajinách, ako je Rumunsko, počet vnútorných hraníc či programov spolupráce nemôže byť jediným vysvetlením pre veľký počet odpovedí. Väčšia účasť môže byť výsledkom osobitne silného komunikačného úsilia v krajine.

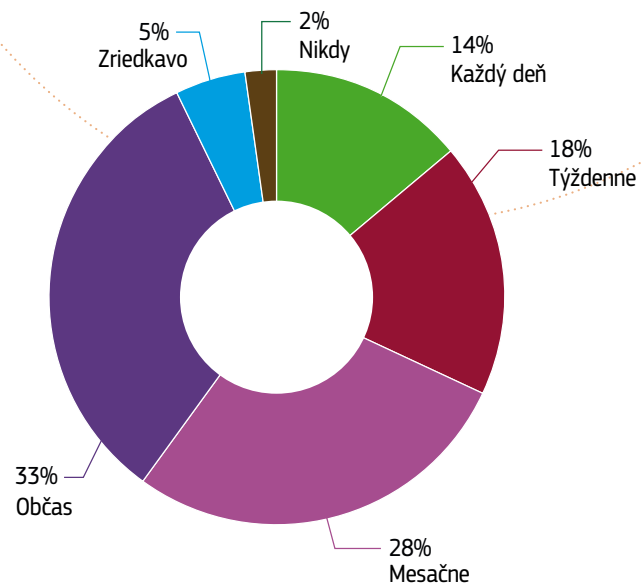
VÄZBY RESPONDENTOV S POHRANIČNÝMI REGIÓNMÍ

Cieľom úvodných otázok bolo definovať profil respondentov, a najmä ich vzťah k hraniciam EÚ. Osoby, ktoré sa zapojili do konzultácie, sú podľa očakávaní pomerne dobre oboznámené s hranicami EÚ:

- ☉ viac ako **osem z desiatich jednotlivcov** a podnikov zapojených do konzultácie **má pobyt** alebo **sídlo v pohraničnom regióne** (84%);
- ☉ viac ako **šesť z desiatich organizácií sa zameriava na cezhraničnú spoluprácu** alebo na oblasť, v ktorej **prispievajú k zmierneniu cezhraničných prekážok** (64%); 29% uviedlo, že nie, a zvyšok neodpovedal.

Obrázok 3: Frekvencia prekračovania hraníc

Otázka pre fyzické osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a podniky: Ako často pre-kračujete hranice?

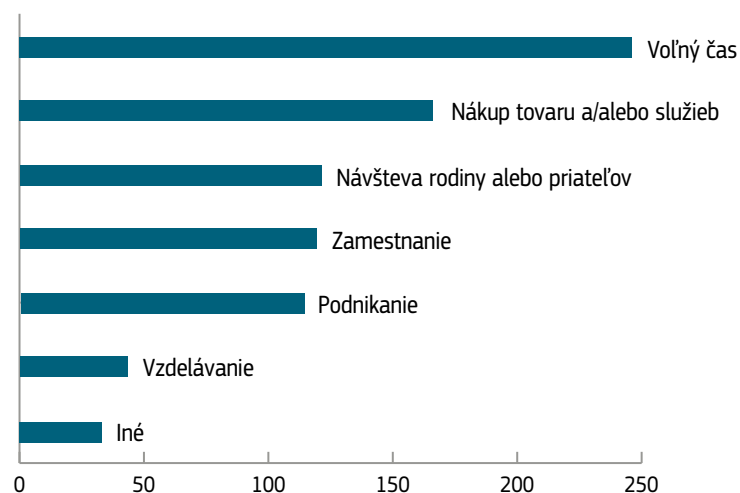

Dotazník umožnil respondentom určiť frekvenciu, s akou prekračujú hranice – ako jednotlivci, samostatne zárobkovo činné osoby alebo podniky. Z výsledkov na obrázku 3 vyplýva, že respondenti sa veľmi často pohybujú medzi hranicami.

Viac ako jeden z dvoch respondentov prekročí hranicu aspoň raz za mesiac. Približne jeden z troch ju prekročí raz za týždeň alebo častejšie. Iba 7% ju prekročí len zriedka alebo nikdy. Inými slovami, viac ako deväť z desiatich respondentov sa dostane na druhú stranu hranice aspoň niekoľkokrát do roka.

Obrázok 4: Dôvody prekračovania hraníc

Z akého dôvodu prekračujete hranice?

Táto veľmi vysoká miera mobility⁽⁴⁾ potvrdzuje, že problematika hraníc je veľmi dôležitá pre bežný život respondentov.

Ďalším dôležitým údajom je dôvod na prekročenie hraníc. Jednotlivci, podniky a organizácie si mali vybrať z viacerých dôvodov, ktoré

ich zvyčajne vedú k prekročeniu hranice; a preto súčet nie je 623.

Najčastejším dôvodom na prekročenie hraníc je využitie voľného času a cestovný ruch, ktoré uviedli takmer dvaja z piatich respondentov. Do tejto kategórie patria turistické výlety alebo koničky.

Druhým najčastejším dôvodom na prekročenie hraníc je nákup tovaru a/alebo služieb – uvádza ho viac ako jeden zo štyroch respondentov. V dotazníku sa spresnilo, že táto kategória zahŕňa aj využívanie služieb, ako je zdravotná starostlivosť.

Návšteva rodiny alebo priateľov je dôvodom na prekročenie hraníc pre približne jedného z piatich respondentov, čo zdôrazňuje význam cezhraničnej mobility pre sociálnu interakciu.

Medzi relatívne menej časté dôvody patrí zamestnanie, podnikanie a najmä vzdelávanie. No keď sa tieto tri kategórie spoja (a vzhľadom na to, že respondenti si mohli vybrať niekoľko dôvodov na cestovanie), štyria z desiatich si vybrali aspoň jeden z týchto troch dôvodov na prekročenie hraníc. Keď bola použitá kategória „iné“, vo väčšine prípadov sa to týkalo aktivít, ktoré buď silno súvisia s kategóriou zamestnanie alebo do nej priamo spadajú.

Pokiaľ ide o **celkové povedomie o aktivitách cezhraničnej spolupráce**, respondenti vykazujú veľmi vysokú úroveň informovanosti, keď 89% uvádza, že vie o týchto aktivitách vo svojom regióne, a 11% uvádza, že o nich nevie. Napriek tomu, že nižší podiel z nich (81%) uvádza, že konkrétne počuli o európskej územnej spolupráci alebo o programoch Interreg, je to stále vysoký podiel⁽⁵⁾.

Jedno vysvetlenie pre toto všeobecne vysoké povedomie je, že značný počet respondentov uvádza, že sú nejako zapojení do štruktúr cezhraničnej spolupráce. To zahŕňa organizácie venujúce sa cezhraničnej spolupráci vo všeobecnosti, ako aj inštitúcie priamo zapojené do riadenia programov Interreg.

3. KAPITOLA

Identifikované prekážky

Jedným z najdôležitejších cieľov on-line verejnej konzultácie bolo zozbierať názory na prekážky cezhraničnej spolupráce, ako aj návrhy na ich prekonávanie. Preto sú otázky zamerané na identifikáciu závažných prekážok v regióne respondentov obzvlášť dôležité.

Táto analýza je prezentovaná v troch krokoch. Najskôr je uvedený všeobecný prehľad odpovedí. Potom sa sledujú jednotlivé trendy s tým, že profily respondentov sú spojené s danou odpoveďou. Napokon v štvrtej kapitole sa každá kategória prekážok podrobnej-

šie analyzuje a osobitne sa prezentuje prejav prekážky a navrhované riešenia.

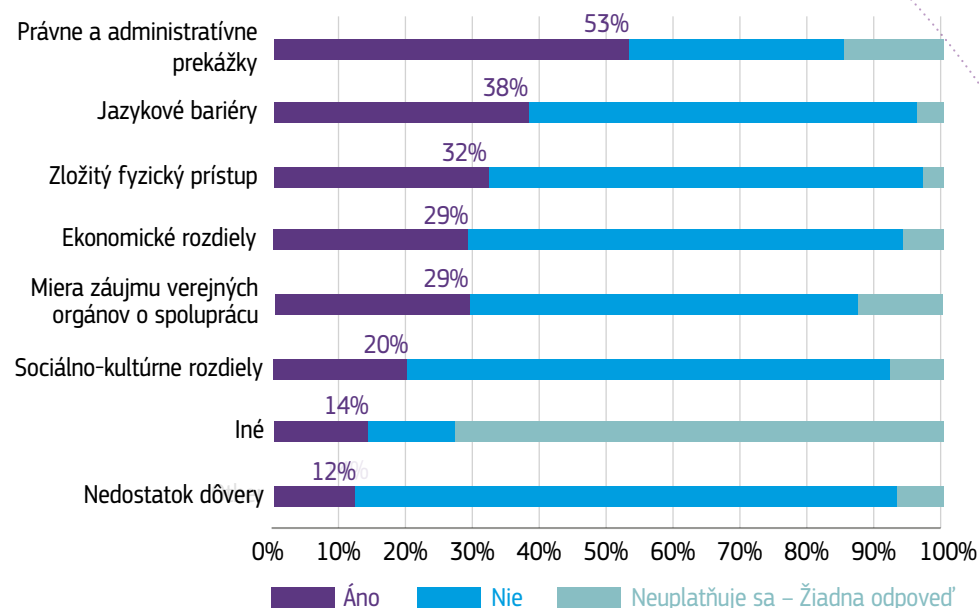
FREKVENCIA VÝSKYTU PREKÁŽKY

Ako vidieť na obrázku 5, celkovo respondenti uvádzajú právne a administratívne prekážky ako najzávažnejšie prekážky cezhraničnej spolupráce – viac ako jeden z dvoch respondentov ich považuje za závažnú prekážku vo svojom regióne. Ďalšie v poradí sú jazykové bariéry – viac ako jeden z troch responden-

tov ich považuje za relevantné. Hneď potom takmer jeden z troch respondentov uviedol ako prekážku zložitý fyzický prístup.

Tesne po týchto prvých troch nasleduje záujem o spoluprácu zo strany verejných orgánov a ekonomické rozdiely, pričom každú z týchto prekážok uviedlo 29% respondentov. Naproti tomu sociálno-kultúrne rozdiely a nedostatok dôvery sú považované za menej závažné. Zmienilo sa o nich len 20% v prvom prípade a 12% v druhom prípade.

Obrázok 5: Závažnosť a frekvencia prekážok

Tabuľka 1: Typ respondentov a vybrané prekážky

Typ respondenta	Zložité fyzický prístup	Jazykové bariéry	Právne a administratívne prekážky	Nedostatok dôvery	Ekonomické rozdiely	Sociálno-kultúrne rozdiely	Miera záujmu verejných orgánov o spoluprácu
Ako jednotliviec/súkromná osoba	30%	28%	47%	12%	33%	17%	37%
V mene podniku/súkromnej spoločnosti	9%	31%	33%	9%	20%	27%	18%
V mene verejného orgánu	41%	52%	59%	10%	22%	23%	14%
V mene organizácie	36%	53%	79%	20%	35%	27%	31%

Väčšina odpovedí z kategórie „iné“ zahŕňa aspekty, ktoré môžu byť spojené s definovanými kategóriami, najmä zložitý fyzický prístup; rôzne právne a administratívne prekážky a nezáujem o cezhraničnú spoluprácu. Niektoré z odpovedí „iné“ zahŕňajú aj otázky, ktoré možno považovať za prierezové, ako je nedostatočný prístup k informáciám, chýbajúca spoločná štruktúra pre cezhraničnú spoluprácu a obmedzený prístup k cezhraničným údajom. Ďalšie problémy súvisia s médiami/IKT, ako je geoblokácia, poplatky za roaming a nedostatok cezhraničných médií.

PREKÁŽKY PODĽA RÔZNYCH TYPOV RESPONDENTOV

Z bližšieho skúmania výsledkov vyplýva, že niektoré prekážky spomínajú častejšie určité typy respondentov, a to podľa troch rôznych dimenzií:

KATEGÓRIA RESPONDENTA

Prvá dimenzia je vzťah medzi typmi respondentov (najmä jednotlivci, podniky, organizácie a orgány verejnej správy) a výberom relevantných prekážok.

Na základe predchádzajúcej tabuľky **možno pozorovať niekoľko zaujímavých obmien**, napríklad:

- ⊕ Zložitý fyzický prístup uvádza ako prekážku menej ako jeden z desiatich podnikov, zatiaľ čo jednotlivci, orgány verejnej správy a organizácie naň kladú väčší dôraz.
- ⊕ Jazykové bariéry častejšie spomínajú organizácie a orgány verejnej správy než jednotlivci a podniky.

- ⊕ Právne a administratívne prekážky sa dotýkajú viac jednotlivcov, verejných orgánov a organizácií ako podnikov.
- ⊕ Jednotlivci a organizácie sú kritickejší voči nedostatku záujmu verejných orgánov o spoluprácu než podniky či samotné orgány verejnej správy.

FREKVENCIA PREKRAČOVANIA HRANÍC⁽⁶⁾

Ďalší spôsob pohľadu na výsledky je analyzovať vzťah medzi vybranými prekážkami a frekvenciou prekračovania hraníc.

Tabuľka 2: Frekvencia prekračovania hraníc a vybrané prekážky

Frekvencia prekračovania hraníc	Zložitý fyzický prístup	Jazykové bariéry	Právne a administratívne prekážky	Nedostatok dôvery	Ekonomické rozdiely	Sociálno-kultúrne rozdiely	Miera záujmu verejných orgánov o spoluprácu
Každý deň	40%	19%	69%	4%	44%	15%	37%
Týždenne	32%	29%	65%	4%	35%	13%	37%
Mesačne	24%	28%	42%	10%	25%	19%	29%
Občas	24%	31%	29%	16%	28%	17%	33%
Zriedkavo alebo nikdy	31%	38%	35%	27%	35%	38%	46%

Z nižšie uvedenej tabuľky je možné vyvodiť, že **čím častejšie človek prekračuje hranice, tým menej je pravdepodobné, že uvedie nedostatok dôvery ako prekážku v pohraničných regiónoch**. To isté platí s drobnými odchýlkami aj pre jazykové bariéry a sociálno-kultúrne rozdiely. Pri výklade tohto zistenia však treba byť opatrný, lebo nie je možné určiť prítomnosť alebo „smer“ príčinnej súvislosti. Napríklad je pre ľudí jazyk menšou prekážkou, pretože prekračujú hranicu často (a poznajú jazyk susednej krajiny)? Alebo prekračujú hranicu často práve preto, že nemajú jazykovú bariéru? V každom prípade možno tieto trendy pozorovať a pýtať sa na ne.

Naproti tomu, **čím častejšie človek prekračuje hranice, tým je pravdepodobnejšie, že uvedie právne a administratívne prekážky ako prekážky v pohraničných regiónoch**.

Jedným možným výkladom je to, že frekvencia ciest znásobuje príležitosť stretnúť sa s týmito prekážkami, inými slovami prekážky tohto typu sú vnímané silnejšie vtedy, keď je mobilita cez hranice vyššia a častejšia(?).

Vzťah medzi frekvenciou prekračovania hraníc a zložitým fyzickým prístupom, ekonomickými rozdielmi alebo záujmom verejných orgánov o spoluprácu je oveľa ťažšie vykladať, pretože nie je taký jednoznačný a priamočiary.

Tabuľka 3: Dôvod prekračovania hraníc a vybrané prekážky

Dôvod prekračovania hraníc	Zložité fyzický prístup	Jazykové bariéry	Právne a administratívne prekážky	Nedostatok dôvery	Ekonomické rozdiely	Sociálno-kultúrne rozdiely	Miera záujmu verejných orgánov o spoluprácu
Zamestnanie	36%	29%	55%	11%	35%	13%	29%
Podnikanie	26%	32%	54%	13%	32%	20%	32%
Vzdelávanie	30%	28%	53%	9%	40%	23%	30%
Nákup tovaru a/alebo služieb	24%	27%	52%	10%	28%	19%	32%
Návšteva rodiny alebo priateľov	34%	28%	53%	7%	30%	16%	41%
Voľný čas	25%	28%	46%	12%	28%	18%	32%

DÔVOD PREKRAČOVANIA HRANÍC⁽⁸⁾

Napokon je zaujímavé porovnať aj prekážky vybrané respondentmi s ich dôvodmi prekračovania hraníc.

Z tohto uhla pohľadu sú obmeny menej jasné, aj keď možno vyvodiť niektoré všeobecné postrehy:

- ⊕ Právne a administratívne prekážky silne pociťujú všetky kategórie respondentov a sú len o niečo menej relevantné pre tých, ktorí cestujú za oddychom.
- ⊕ Nedostatočná dôvera je všeobecne považovaná za menej závažnú prekážku a je ešte nižšia u respondentov, ktorí prekračujú hranice s cieľom navštíviť rodinu alebo priateľov.
- ⊕ Respondenti prekračujúci hranicu z tohto dôvodu častejšie ako ostatné kategórie uvádzajú, že (ne)záujem verejných orgánov o spoluprácu je prekážkou.

4. KAPITOLA

Opis prekážok a navrhované riešenia

V dotazníku boli respondenti požiadaní, aby odpovedali na rad otvorených otázok týkajúcich sa prekážok, ktoré sa môžu vyskytnúť v pohraničných regiónoch pri interakcii cez hranice.

Každý respondent mohol vybrať najviac tri prekážky, ktoré predstavujú najväčšie problémy, a vysvetliť ich tak, že opíše formu, v akej sa každá prekážka objavuje, a jej vplyv

na jeho život. Mohli navrhnúť aj riešenia. V tejto kapitole sa analyzujú tieto aspekty.

Je potrebné uviesť, že táto časť v dotazníku bola pre respondentov nepovinná, a preto sa počet uvedených vysvetlení líši v závislosti od typu prekážky. Napríklad asi štyria z desiatich respondentov komentovali konkrétne prejavy právnych a administratívnych prekážok, no iba jeden z desiatich sa konkrétnejšie zmienil o prejavoch a riešeniach (ne)záujmu verejných orgánov o spoluprácu – aj keď to považuje za relevantné 29% respondentov.

PRÁVNE A ADMINISTRATÍVNE PREKÁŽKY

Ako sa uvádza nižšie, najčastejšie spomenutou prekážkou sú právne a administratívne prekážky, ktoré považuje za relevantné viac ako polovica všetkých respondentov (53%).

Prekážky

Jedným výrazným rysom odpovedí je, že zamestnanie, ako široká téma, je veľkým problémom vo vzťahu k právnym a administratívnym prekážkam.

Z vyjadrení respondentov je jasné, že právne a administratívne prekážky je ťažšie byť zamestnaný na jednej strane hranice a žiť na druhej strane.

Táto problematika sa dotýka celého radu aspektov. Jedným z najviac citovaných problémov je **nedostatočné uznávanie vzdelania a kvalifikácie**. Napriek pokroku v harmonizácii v tejto oblasti uchádzači o zamestnanie tvrdia, že sa často stretávajú s nedostatočnými vedomosťami o zahraničnom vzdelaní zo strany zamestnávateľov. Niektorí dokonca hovoria o skutočnej diskriminácii v prístupe k zamestnaniu na druhej strane hranice.

Rozdiely v systéme sociálneho a dôchodkového zabezpečenia a v daňovom systéme sú takisto často uvádzané ako zdroj značnej záťaže pre cezhraničných pracovníkov. V niektorých prípadoch tieto problémy pracovníkov znevýhodňujú vzhľadom na ťažkosti pri žiadostiach o dávky alebo rôzne daňové záležitosti, čo vedie u dotknutých osôb k vysokej miere neistoty.

Všeobecná zložitosť administratívnych postupov je sama osebe významným

aspektom, ktorý odrádza jednotlivcov od toho, aby sa zamestnali za hranicou. Respondenti niekedy poukazujú na to, že pracovníci majú nedostatočné znalosti pravidiel, ktoré platia na druhej strane hranice, a orgány verejnej správy nie sú oboznámené o situácii cezhraničných pracovníkov. Môže to byť síce všeobecne zaradené do prierezovej problematiky nedostatku informácií, no stále sa to často uvádza ako konkrétna administratívna alebo právna prekážka.

Medzi ďalšie konkrétnejšie regulačné otázky, ktoré uviedli niektorí respondenti, patria napríklad pravidlá, ktoré bránia cezhraničným pracovníkom využívať riešenia na prácu z domu, čím sa dostávajú do nevýhody v porovnaní s domácimi pracovníkmi.

Je však dôležité spomenúť aj to, že niektoré odpovede poukazujú na výhodné postavenie cezhraničných pracovníkov, lebo mobilita im umožňuje prístup k určitým verejným službám, ako je zdravotná starostlivosť, na oboch stranách hranice.

„Odlišný daňový a sociálny systém spôsobuje, že jednotlivci spadnú medzi systémy. Pre odlišné

právne predpisy dochádza k situáciám, keď je zamestnanec zbavený v oboch krajinách nároku na dávky, na ktoré majú občania oboch krajín nárok.“⁽⁹⁾

„Právne a administratívne prekážky ľudí nepovzbudzujú, aby pracovali v susednom regióne. Všetka dodatočná administratíva týkajúca sa sociálneho zabezpečenia, daní a podobne je pre cezhraničných pracovníkov veľmi zložitá.“

„Niektoré osvedčenia vydané v domovskej krajine nemajú žiadnu platnosť v susednej krajine, čo znamená, že nie je možné vykonávať rovnaké povolanie alebo je nutné vynaložiť náklady na získanie príslušného osvedčenia v susednej krajine.“

Zamestnanie však nie je jedinou oblasťou, v ktorej vznikajú ťažkosti na základe právnych a administratívnych prekážok. **S týmito prekážkami sa stretávajú aj podniky a podnikatelia**, hoci na túto tému sa poukazuje asi o polovicu menej ako na zamestnanosť (čo môže byť spôsobené tým, že individuálni občania predstavujú asi polovicu odpovedí na konzultáciu). **Rozdiely v technických normách a predpisoch pre výroby, ako aj niektoré služby pôsobia ako faktické**

prekážky vstupu na určité trhy na druhej strane hranice.

Podniky považujú za relevantnú otázku aj otázku **informovanosti a povedomia** o právnych a administratívnych pravidlách, ktoré platia na druhej strane hranice (pokiaľ ide o dane, poistenie, pracovné úrazy atď.).

„Odlišné sociálne, pracovno-právne, daňové a podnikové právo predstavuje prekážku pre cezhraničné aktivity.“

„Odlišné normy a vnútroštátne predpisy vrátane národných skúšobných požiadaviek (najmä v Nemecku) sú prekážkou cezhraničného obchodu. [...] V prípade liekov rôzne požiadavky na informácie na obale znamenajú, že rovnaký obal nemožno použiť ani vtedy, keď sú jazykové požiadavky rovnaké (napr. Švédsko/Fínsko). Aj zdĺhavé schvalovacie postupy vytvárajú prekážky.“

„Právne a technické rozdiely bránia francúzskym spoločnostiam reagovať na nemecké výzvy na predkladanie ponúk.“

Všeobecne platí, že **osobitné otázky právnej a administratívnej povahy, ktoré sa obja-**

vujú najčastejšie a predstavujú problém pre všetky kategórie respondentov, sú rozdielne systémy zdaňovania a sociálneho zabezpečenia vrátane zdravotnej starostlivosti a dôchodkového zabezpečenia. Prezentované sú najmä ako hlavná prekážka mobility pracovníkov.

V niektorých odpovediach sa okrem chýbajúcej harmonizácie medzi vnútroštátnymi systémami uvádza aj nedostatočná **koordinácia medzi vnútroštátnymi správnymi orgánmi** vrátane nezlučiteľných správnych predpisov a problematiky prenosu informácií medzi systémami. Okrem toho sa niektoré pripomienky týkajú **celkovej neistoty cezhraničných riešení**, pričom rozdiely v právnych a administratívnych kompetenciách bránia širšej alebo štruktúrovanejšej spolupráci, prípadne nie sú nájdené cezhraničné riešenia vhodné pre všetky typy spolupráce (napr. európske zoskupenie územnej spolupráce). Tieto problémy presahujú cezhraničné správne orgány a dotýkajú sa aj vnútroštátnych centralizovaných záležitostí, aj keď sa zdá, že v prvom rade ich pociťujú tí, ktorí žijú v pohraničných regiónoch a z rôznych dôvodov aktívne prekračujú hranice.

„Keby som napríklad prišiel o prácu, administratívne formality, ktoré by som musel absolvovať, kým by som dostal dávky v nezamestnanosti, by trvali veľmi dlho. To platí pre všetky orgány sociálneho zabezpečenia, čo je v strednodobom aj dlhodobom horizonte stresujúce.“

V odpovediach sú **právne prekážky zároveň opísané ako zdroj znevýhodňovania obyvateľov pohraničných regiónov v postavení spotrebiteľov pri nákupe určitého tovaru, resp. prístupe k službám.** To platí najmä v týchto oblastiach:

- ⊕ **bankové služby:** nepriaznivé podmienky na otváranie bankových účtov, prístup k spotrebiteľskému úverom, poisteniu, hypotekárnym úverom atď. na druhej strane hranice alebo neprijímanie niektorých platobných prostriedkov. Niektorí uvádzajú, že je nevyhnutné mať bankový účet na oboch stranách hranice na zvládnutie bežného života občana v pohraničnom regióne;
- ⊕ **telekomunikácie a pošta:** poplatky za roaming pre mobilné telefóny, prekážky v prístupe k paušálu zahraničného mobilného operátora, špeciálne čísla, ktoré nie sú platné v zahraničí, geoblokácia webo-

vých lokalít a vysoké poštové poplatky, ktoré neberú do úvahy geografickú blízkosť;

- ⊕ **zdravotnícke služby:** absencia koordinácie alebo informácií o podmienkach prístupu k zdravotnej starostlivosti v zahraničí;
- ⊕ **sektor dopravy:** rôzna cena a systém cestovných lístkov, ťažkosti pri kúpe vozidla na jednej strane a jeho registrácia na druhej strane hranice.

Niektorí tiež uvádzajú chýbajúce dohody umožňujúce pôsobenie pohotovostných a záchranných služieb na rôznych stranách hraníc (napr. vozidlo záchranej zdravotnej služby nesmie prekročiť štátnu hranicu, aby pacienta odviezlo do najbližšej nemocnice).

Možné riešenia

Možné riešenia zahŕňajú: **podporovať väčšiu konvergenciu regulačných rámcov alebo dohôd, väčšiu pružnosť a vzájomné dohody; posilňovať príslušné úrovne právomocí a poskytovať viac informácií občanom, podnikom a organizáciám.**

Značný počet respondentov poukazuje na rozdiely v uplatňovaní pravidiel EÚ (smerníc), čo je zdrojom právnych a administratívnych prekážok. Požadujú **lepšiu koordináciu a harmonizáciu uplatňovania regulačných opatrení** v pohraničných regiónoch, napríklad posúdením cezhraničného vplyvu s cieľom podporovať väčšiu konvergenciu.

Objavuje sa aj **požiadavka väčšej pružnosti pri všeobecnom uplatňovaní vnútroštátnych/regiónálnych právnych predpisov** v pohraničných regiónoch – niekoľkokrát je navrhovaná myšlienka „oslobodenia“ pohraničného regiónu od vnútroštátnych právnych predpisov alebo ich prispôbenie podmienkam pohraničného regiónu. S cieľom nájsť najlepšie riešenia pre pohraničné regióny niektorí respondenti tvrdia, že by malo existovať právo experimentovať a realizovať projekty, ktoré sú mimo vnútroštátneho regulačného rámca, napríklad prostredníctvom pilotných projektov.

„Ak chcete pracovať na odstraňovaní prekážok, je nevyhnutné normalizovať všetky regulačné opatrenia ovplyvňujúce obe územia. [...] Je nevyhnutné, aby Európska komisia vypracovala jasné pokyny, ktoré sú rovnaké pre všetky krajiny.“

„Zosúladiť postupy; nájdite dohodu medzi členskými štátmi o sociálnom zabezpečení, daňovej regulácii atď.“

„Mali by sa rozšíriť poradné orgány, zoskupiť sa odborné znalosti s cieľom vyriešiť konkrétne problémy a navrhnuté riešenia by sa mali odovzdať príslušným orgánom (napr. pracovná skupina pre problematiku cezhraničných pracovníkov). Malo by byť možné zaviesť v pohraničných oblastiach experimentálne ustanovenia. Projekty by mali mať možnosť odchyliť sa od vnútroštátnych právnych predpisov alebo noriem.“

„Ustanovenie podľa európskeho práva umožňujúce prípadné odchyľky od vnútroštátnej legislatívy v záujme rozumných cezhraničných riešení v oblasti regionálneho rozvoja.“

V niekoľkých odpovediach sa objavila aj **otázka administratívnych kompetencií – asymetria medzi administratívnymi štruktúrami na opačných stranách hranice** je považovaná za prekážku spolupráce a hľadania dohôd.

Niektoré odpovede vyjadrujú záujem o ďalší rozvoj štruktúr, ako sú euroregióny a EZÚS, tak, že dostanú viac finančných prostriedkov alebo

väčšie výkonné právomoci. Hoci niektorí respondenti vnímajú tieto subjekty ako potenciálny zdroj udržateľnosti pri cezhraničnej spolupráci, mnohí ich považujú za príliš malé z hľadiska veľkosti a rozsahu na to, aby mohli riešiť všetky aktuálne výzvy a príležitosti – a preto by sa malo uvažovať o nových štruktúrach.

„Vzhladom na rôzne problémové oblasti, pričom v niektorých z nich sa vyskytujú zdĺhavé procesy a postupy, by dobre umiestnené a dobre integrované cezhraničné inštitúcie mohli ponúknuť najlepšie riešenie, pretože dokážu identifikovať tieto problémy, pracovať na nich, a ak je to potrebné, postúpiť ich ďalej. [...] Určité problémy sa však môžu riešiť iba na vnútroštátnej alebo európskej úrovni. Kľúčom je subsidiarita.“

Rozdiely v spôsobe, akým pracujú správne orgány, ako aj nedostatok výmeny informácií sú považované za problémy, ktoré sa **môžu čiastočne vyriešiť rozvojom IT**. Lepšou výmenou údajov by sa mohli zjednodušiť postupy, zmierniť záťaž jednotlivcov a skrátiť niektoré zdĺhavé postupy. Hovorí sa aj o všeobecnej výmene osvedčených postupov.

„Aj v prípade, že harmonizácia právnych predpisov nie je možná, vnútroštátne správne orgány (napríklad pre sociálne zabezpečenie) by mali

spolupracovať, aby zjednodušili aspoň administratívne postupy. Niektoré postupy by možno zjednodušila aj výmena údajov.“

„Zriadiť jeden úrad na centralizáciu dokumentov, ktoré je potrebné posielat' úradom sociálneho zabezpečenia v oboch krajinách, aby ľudia nemuseli chodiť na viacero úradov (všetka komunikácia medzi úradmi sociálneho zabezpečenia ide cez nás a niekedy sa komunikácia zacykluje a vznikajú nedorozumenia).“

V neposlednom rade je potrebné zdôrazniť, že početné prekážky uvedené ako prekážky právneho a administratívneho charakteru podľa respondentov **vyplývajú zo všeobecného nedostatku povedomia a informácií** o „živote“ na druhej strane hranice. Mnohí majú pocit, že im chýbajú informácie o právnych a administratívnych predpisoch, najmä pokiaľ ide o cezhraničné zamestnávanie. Navrhované riešenia zahŕňajú vývoj osvetových a informačných kampaní. Ďalší návrh sa týka vymenovania alebo určenia väčšieho počtu ľudí, ktorí budú mať na starosti informovanie verejnosti na obecných/mestských úradoch a vo verejných službách o možnos-

tiach na druhej strane hranice. Informačný aspekt je jasne spojený aj s jazykovou prekážkou, pričom výučba jazykov, a to nielen pre cezhraničných pracovníkov, ale aj pre orgány verejnej správy, ktoré s nimi prichádzajú do kontaktu, sa uvádza ako jeden zo spôsobov na zlepšenie prístupu k informáciám.

„Jasné osvetové kampane zamerané na podniky a jednotlivcov. Jednoznačne určené osoby, ktoré sa budú zaoberať cezhraničnými otázkami v službách obecných/mestských úradov a daňových úradov, ktoré komunikujú s verejnosťou.“

„Na to, aby sa cezhraniční pracovníci mohli zoznámiť so svojim právnym postavením v krajine zamestnania, by bolo užitočné, keby webové stránky jednotlivých úradov a dokumenty na vyplňanie boli k dispozícii vo viac ako jednom jazyku – aspoň v pohraničných regiónoch.“

JAZYKOVÉ BARIÉRY

Celkovo možno povedať, že jazyk vníma ako relevantný problém v pohraničných regiónoch 38% respondentov, a teda ide o druhý najčastejšie uvádzaný typ prekážky.

Prekážky

Predovšetkým je dôležité spomenúť, že **jazyk je prierezová prekážka, ktorá presahuje kategórie definované v tejto verejnej konzultácii**. Okrem toho, že je uvedený v rámci svojej samostatnej kategórie, je priebežne spomínaný v súvislosti s inými prekážkami a ich riešeniami. Napríklad neznalosť jazyka susednej krajiny je považovaná za významný problém pre spoluprácu medzi orgánmi verejnej správy a medzi miestnymi politikmi. Preto bol niekedy uvádzaný v súvislosti s právnymi a administratívnymi prekážkami alebo v súvislosti so záujmom verejných orgánov o spoluprácu. Okrem toho mnohí považujú kultúrnu výmenu a jazykovú prípravu za spôsob, ako dosiahnuť kultúrne porozumenie a toleranciu, zatiaľ čo používanie odlišných jazykov môže prispievať k napätiu a nedôvere. Preto bola táto prekážka často spojená s poznámkami o sociálno-kultúrnych rozdieloch a nedostatku dôvery. Vo väčšine prípadov však respondenti neuvádzajú oblasť politiky, v ktorej sú jazykové bariéry najproblematickejšie.

Pokiaľ ide o dôsledky jazykových bariér, **sú nimi ovplyvňované rôzne skupiny, a preto by mali byť na ne zamerané opatrenia podľa typu respondentov.** Niektorí zvažujú tento problém zo **širokého spoločenského hľadiska** a zdôrazňujú, ako **jazykové bariéry môžu obmedziť interakciu v každodennom živote**, napríklad nedostatočné zapojenie do činností spoločenstva alebo občianskeho života. Iní kladú väčší dôraz na **jazykové bariéry v profesionálnom svete** a zameriavajú sa na potenciál pre väčšiu mobilitu ľudských zdrojov v pohraničných regiónoch. V tejto súvislosti sa za hlavnú prekážku označuje nedostatočná znalosť technickej slovnej zásoby v cudzom jazyku. V inej kategórii odpovedí respondenti uvádzajú, že **potenciál na výmenu osvedčených postupov medzi správnymi orgánmi výrazne obmedzujú** jazykové bariéry. Z tohto dôvodu je pre niektorých respondentov prioritou posilnenie jazykových schopností v správnych orgánoch, aby dokázali lepšie komunikovať s občanmi a inými správnymi orgánmi.

Možné riešenia

Riešenie treba hľadať na strane ponuky (dostupnosť vzdelávania), ako aj na strane dopytu (podpora záujmu o štúdium jazykov).

Medzi hlavné uvedené problémy patrí nedostatok príležitostí na jazykové vzdelávanie, ako aj pozorovateľný nedostatok záujmu obyvateľov pohraničných regiónov o nauce sa jazyka susednej krajiny. Respondenti navrhujú napríklad **väčšiu finančnú podporu na výučbu a celoživotné štúdium jazykov.** Niektorí respondenti kladú dôraz na školenie súvisiace s prácou s cieľom zlepšiť si vyhliadky na zamestnanie v susednej krajine. Iní všeobecnejšie uvádzajú štúdium jazykov na škole aj vo vzdelávacom systéme – v tejto súvislosti by mali byť podporované európske triedy alebo cezhraničné dvojjazyčné školy a v pohraničných regiónoch by sa malo rozvíjať štúdium jazyka susedného regiónu.

Myšlienka **výmenných jazykových** programov má veľkú podporu mnohých respondentov. Tieto programy by mali byť vhodné pre deti

i dospelých a požaduje sa finančná podpora, aby boli pre občanov prístupnejšie. Správne orgány a orgány verejnej správy sa takisto uvádzajú ako dôležitý cieľ takýchto opatrení a štúdia jazykov všeobecne ako prostriedok na budovanie dôvery a vzájomného rešpektu.

Mnoho respondentov zdôrazňuje, že **štúdium jazykov by malo ísť ruka v ruke s rozvojom záujmu o susednú krajinu a pochopenie jej sociálnych a kultúrnych noriem.** To je dôvod, prečo respondenti často opisujú výučbu jazykov ako niečo, čo by malo zahŕňať aj sociálne a kultúrne zručnosti.

„Jazykové schopnosti by sa mali zlepšiť. Učenie v ranom detstve by sa malo zamerať na dvojjazyčnosť, a to využitím spoločných zariadení starostlivosti o deti alebo napríklad dvojjazyčnými školami, ktorých kvalifikácia sa uznáva na oboch stranách.“

„Jazykové projekty v pohraničných regiónoch, a to nielen pre deti a študentov, ale aj ľahko prístupné jazykové kurzy pre dospelých za nízke ceny. Firmy by zároveň mohli poskytovať zázemie pre výučbu jazykov pre zamestnancov alebo študentov.“

Okrem toho na prekonanie jazykových bariér podľa respondentov nestačí len dostupnosť výučby jazykov, ale je dôležité aj posilniť záujem občanov o jazyk. Mnohí vyjadrujú poľutovanie na tým, že niektorí obyvatelia pohraničných regiónov majú len malý záujem o učenie sa jazyka susednej krajiny.

Komunikácia o výhodách štúdia jazyka susednej krajiny je podľa viacerých prispievateľov kľúčová. Niektorí zachádzajú ešte ďalej a navrhujú povinné štúdium jazyka susednej krajiny v škole a/alebo aspoň minimálne jazykové normy pre orgány verejnej správy. Mnohí ďalší však nenamietajú voči dobrovoľnému charakteru jazykového vzdelávania.

V niektorých veľmi špecifických prípadoch je zachovanie spoločného menšinového jazyka prezentované ako jeden zo spôsobov posilnenia spoločnej cezhraničnej identity. Existujú veľmi zmiešané názory na používanie tretieho jazyka (najčastejšie angličtiny) na komunikáciu v pohraničných regiónoch. Zatiaľ čo niektorí to vnímajú ako realistickú alternatívu k učeniu sa susedných jazykov, mnohí obhajujú potrebu chrániť používanie vlastných jazykov cezhraničných regiónov.

„Dlhodobé vzdelávacie programy na zlepšenie jazykových zručností, viditeľné výhody, keď si ľudia rozumejú so susedom (štatistické údaje, ktoré preukazujú situáciu na trhu práce; prognózy týkajúce sa zručností, ktoré sú potrebné na trhu práce; voľný prístup k údajom pre občanov).“

„Učenie sa jazyka bezprostredne susediacej krajiny by malo byť povinné vo všetkých školách v pohraničných regiónoch (t. j. do 50 km od hranice) s cieľom naučiť sa aspoň základy daného jazyka. Okrem toho je úlohou médií vystaviť ľudí jazyku susednej krajiny, poukazovať na výhody jeho štúdia a pravidelne vysielat veľké množstvo rozhlasových a televíznych programov v tomto jazyku v rámci pohraničného regiónu. Mali by existovať pravidelné kontakty pre učiteľov, žiakov a študentov.“

ZLOŽITÝ FYZICKÝ PRÍSTUP

Zložitý fyzický prístup je treťou najčastejšie uvádzanou prekážkou (relevantná pre 32 % respondentov).

Prekážky

Tak ako právne a administratívne prekážky, aj zložitý fyzický prístup

vyvolal veľmi vysoký počet pripomienok v reakcii na otvorené otázky – jeden z troch respondentov poskytol ďalšie pripomienky, pričom opísal, aký vplyv má na jeho život a navrhol riešenia.

Hlavné problémy sú:

- ⦿ nedostatočná infraštruktúra
- ⦿ nízka kvalita/bezpečnosť infraštruktúry, nedostatočná modernizácia a údržba
- ⦿ nedostatok integrovaných systémov verejnej dopravy v pohraničí
- ⦿ nedostatok spojov (najmä železničných) a nízka frekvencia spojov
- ⦿ rôzne pravidlá a normy vo vzťahu k doprave
- ⦿ zápchy a dlhý čas strávený cestovaním
- ⦿ náklady na prekročenie hranice.

Nedostatok dopravných spojov je spomenutý v rôznych súvislostiach, hoci je tam jeden zásadný rozdiel: v niektorých prípadoch je potrebná **lepšia infraštruktúra/viac hraničných priechodov** na prekonanie slabej integrácie a obmedzenej dostupnosti pohraničných regiónov (napríklad **prirodzené hranice** v podobe riek a hôr). V týchto situáciách je fyzický prístup veľmi zásadným problémom,

ktorý ovplyvňuje iné cezhraničné interakcie. V iných prípadoch cezhraničné interakcie nie sú obmedzované prírodnými prekážkami, **ale vyšší stupeň interakcie vedie k ešte väčším potrebám v oblasti dopravy a spojov** (napríklad keď veľa ľudí dochádza za prácou, ale spoje verejnej dopravy sú obmedzené).

Častou témou sú **služby integrovanej verejnej dopravy** v pohraničných regiónoch, ktoré sú jedným z hlavných problémov v bežnom živote respondentov. Často sa uvádzajú odlišné systémy verejnej dopravy fungujúce izolovane a bez ohľadu na to, čo sa deje za hranicami. Respondenti spájajú mnohé prekážky služieb integrovanej verejnej dopravy so zložitými pravidlami, právnymi predpismi a správnymi postupmi, ktoré bránia spolupráci. Niektorí zdôrazňujú, že **trhové sily často vedú k úrovni dopravných služieb, ktorá nezodpovedá potrebám niektorých obyvateľov pohraničných regiónov**, a preto sú nútení používať automobily ako jediný vhodný prostriedok cezhraničnej dopravy.

Rozoberajú sa aj rôzne dopravné siete – niektorí sa zameriavajú predovšetkým na cestnú a železničnú sieť spájajúcu veľké

mestá, zatiaľ čo iní poukazujú na sekundárne siete a lokálnejšie spoje. V pripomienkach sa zdôrazňuje **nedostatočný počet spojov, ako aj nízka kvalita infraštruktúry a jej údržby. Stav infraštruktúry a dopravné možnosti sú takisto predmetom diskusií spolu so sťažnosťami na dopravné zápchy a dlhý čas strávený cestovaním/dochádzaním.** Hraničné kontroly a postupy sa spomínajú ako prekážky, ktoré vedú k dlhšiemu času cestovania, a niekoľko ľudí sa zmieňuje aj o bezpečnosti cestnej premávky.

Pre respondentov je dôležitá aj otázka nákladov – časté cestovanie cez hranice je pre nich príliš drahé. To platí najmä v pohraničných regiónoch, kde boli vykonané rozsiahle investície do infraštruktúry (napríklad kanál medzi Spojeným kráľovstvom a Francúzskom/Belgickom a tunely v horských oblastiach). Vysoké ceny sú opäť vysvetľované trhovými silami, ktoré nezodpovedajú potrebám tých, čo často cestujú, a v skutočnosti prispievajú k nižšej miere interakcií naprieč hranicami.

„Veľký počet obyvateľov Lubawky pracuje v Českej republike a ich zamestnávateľia vyriešili ich problém tak, že im zabezpečujú prepravu z Lubawky.

Toto riešenie však nepomôže turistom. Hoci tam je v lete železničné spojenie, mimo tohto obdobia tam jazdí len autobus. Počet spojov je nedostatočný.“

„Dostupnosť: linky verejnej dopravy sa zvyčajne končia na hranici, čo znamená, že prístup do susednej krajiny je prekážkou. Človek môže potom využiť vlakové alebo autobusové spojenie, ale to nie je vždy spoľahlivé.“

„Dopravné spojenie je oveľa horšie ako v jednotlivých krajinách. Neexistuje žiadne priame železničné alebo autobusové spojenie medzi Freiburgom a Colmarom – čo je situácia, ktorá by bola nemysliteľná v prípade dvoch miest nachádzajúcich sa tak blízko seba v jednej krajine. Cezhraničné železničné spoje by nemali byť posudzované iba z hľadiska nákladov a prínosov. Mohli by mať aj stimulačný účinok; sú jediným spôsobom, ako napríklad umožniť mladým Francúzom dochádzať do Nemecka.“

Možné riešenia

Mnohé z navrhovaných riešení sú založené na **spoločnej myšlienke o verejných investíciách do** dopravného spojenia a infraštruktúry, ako aj na verejnej (finančnej) podpore, ktorá by

znižila cenu prístupu na druhú stranu hranice. Niektorí respondenti odkazujú na projekty a ciele EÚ, napríklad rozvoj koridorov TEN-T v pohraničných regiónoch.

Respondenti zdôrazňujú potrebu **premýšľať o doprave medzi krajinami integrovaným spôsobom** a vnímať funkčné oblasti bez ohľadu na hranice. Cezhraničné stratégie, primerané plánovanie a koordinácia medzi hlavnými aktérmi sú ústrednou témou mnohých návrhov. Respondenti si tiež želajú vznik súkromných iniciatív, napríklad medzi vnútroštátnymi dopravnými spoločnosťami, dopravcami alebo v odvetví cestovného ruchu, ako aj rozvoj ďalších verejno-súkromných partnerstiev na zlepšenie fyzického prístupu.

Aj mnohé právne a administratívne prvky sú označované za zdroj ťažkostí pri zabezpečovaní lepšieho fyzického prístupu, napríklad nedostatok jednotných noriem alebo riešení cezhraničných cestovných lístkov.

„Podpora z fondov EÚ by sa mala zamerať predovšetkým na základný rozvoj zastaranej infraštruktúry v pohraničných regiónoch na oboch stranách hranice.“

„Služby verejnej dopravy (autobus a vlak) by mali byť plánované naprieč hranicami. Ceny musia byť zosúladené.“

„Z vnútroštátneho/regiónálneho pohľadu sú tieto problémy do značnej miery spôsobené miestnym systémom verejnej dopravy, ktorý neberie do úvahy susedný región. [...] Prvým krokom správnym smerom by bolo zavedenie riešení cezhraničných cestovných lístkov a cestovných informácií pre miestnu sieť verejnej dopravy. Zlepšená koordinácia závisí od dobrej vôle dopravných združení a veľkých prevádzkovateľov.“

MIERA ZÁUJMU VEREJNÝCH ORGÁNOV O SPOLUPRÁCU

Miera záujmu verejných orgánov o spoluprácu je štvrtou najčastejšie uvádzanou prekážkou a 29% respondentov ju považuje za relevantnú. Táto téma podnietila podstatne menej pripomienok a návrhov v reakcii na otvorené otázky než iné prekážky.

Prekážky

Miestne orgány a politici sú v týchto odpovediach najviac dis-

kutovanými subjektmi a do určitej miery aj ich regionálne náprotivky. **Po prvé, cezhraničná spolupráca je do značnej miery považovaná za veľmi závislú od konkrétneho miestneho kontextu.** Znamená to, že individuálne kontakty, politická strana a/alebo vôľa jednotlivých politikov hrajú významnú úlohu pri určovaní miery spolupráce. Duch spolupráce teda nie je ani zďaleka pre verejné orgány normou a niekedy existuje na rôznych stranách hraníc nerovnováha záujmu.

Základným problémom spomínaným v mnohých odpovediach je **dojem, že miestni politici v skutočnosti nevedia alebo nie sú presvedčení o výhodách cezhraničnej spolupráce.**

Za príčinu nedostatočného záujmu o spoluprácu sa považujú aj spoločenské, kultúrne a jazykové rozdiely, ktoré veľmi sťažujú osobný kontakt. Samotná skutočnosť neporozumenia jazyku susednej krajiny a jej administratívy predstavuje prekážku na úrovni miestnych samospráv.

Niektorí respondenti tvrdia, že majú dojem, že **vnútroštátne orgány** nezahŕňajú do svojho

programu problémy pohraničných regiónov alebo že cezhraničné problémy nemajú na ľudí dostatočný vplyv na to, aby sa im venovala pozornosť na vnútroštátnej úrovni.

Možné riešenia

Niektoré riešenia sú zamerané na **zvyšovanie povedomia miestnych a regionálnych politikov o výhodách cezhraničnej spolupráce**, napríklad prostredníctvom ekonomických analýz a úsilia o vedecký výskum potrieb pohraničných regiónov. Okrem toho značný počet navrhovaných riešení zahŕňa **posilňovanie väzieb a výmen na osobnej i administratívnej úrovni** s cieľom podporiť vzájomné porozumenie. Rôzne podujatia, na ktorých sa stretnú príslušné zainteresované subjekty cezhraničnej spolupráce s miestnymi a regionálnymi orgánmi, sa považujú za jeden z možných spôsobov, ako postupovať.

V niektorých pripomienkach sa kladie zodpovednosť na plecia občanov a občianskej spoločnosti ako celku a tvrdí sa v nich, že je na nich, aby zmenili situáciu a podnietili verejné orgány prejavovať väčší

záujem o cezhraničnú spoluprácu. V istom zmysle je **nedostatočný záujem orgánov verejnej správy o spoluprácu prezentovaný (v týchto odpovediach) ako odraz nezáujmu samotných občanov**. Jedným z prístupov k riešeniu je teda viac iniciatív na úrovni občanov. Podľa niekoľkých odpovedí majú orgány verejnej správy dokonca náskok pred občianskou spoločnosťou, no nemajú skutočne širokú podporu. Je však potrebné povedať aj to, že iní respondenti zdôrazňujú, že občianske iniciatívy existujú, ale nemajú dostatočnú podporu politikov a príslušných orgánov. Nad rámec týchto diskusií a miestnych rozdielov však z týchto príspevkov vyplýva, že medzi občianskou spoločnosťou a orgánmi existuje dynamika, pokiaľ ide o všeobecnú ochotu spolupracovať.

„Cezhraničná spolupráca nie je na politickej úrovni ešte udomácnená alebo automatická. Cezhraničné aktivity sú skôr pekným doplnkom ako súčasťou riešenia problémov, ktoré nikto nemôže vyriešiť samostatne.“ → Navrhnuté riešenie: *„Komunikácia medzi správnymi orgánmi, napr. výmenné programy, by sa mali zlepšiť.“*

„Príliš málo politikov je presvedčených o výhodách cezhraničnej spolupráce.“ → Navrhnuté riešenie: *„Viac nadšenia smerom k miestnym orgánom s dôrazom na výhody cezhraničnej spolupráci pre ich miestne spoločenstvá.“*

„Vytvorenie každoročného cezhraničného politického podujatia.“

„Nadväzovanie a udržiavanie kontaktov väčšinou umožňujú organizácie občianskej spoločnosti. Bolo by dobré mať podporu aj na vyšších úrovniach.“

EKONOMICKÉ ROZDIELY

V poradí frekvencie sú **ekonomické rozdiely** piatou najviac uvádzanou prekážkou, ktorú vníma ako relevantnú 29% respondentov a o ktorej sa zmieňuje asi 15% respondentov v reakcii na otvorené otázky.

Prekážky

Ekonomické rozdiely sú **často opisované ako dvojstranný problém** – sú teda prekážkou, ale aj príležitosťou (aspoň pre niektoré špecifické skupiny). Keď sú

tieto rozdiely identifikované ako prekážka, jeden z najčastejšie spomínaných aspektov sa týka **rozdielov na trhu práce a v mzdách**, ktoré priťahujú ľudí z jednej strany hranice a vytvárajú jednosmerný pohyb. Do istej miery to môže byť užitočné, pokiaľ ide o zníženie miery nezamestnanosti, ale nesie to so sebou aj veľké riziko znevýhodnenia druhej strany hranice, ktorá sa stáva menej atraktívnou a prichádza o ľudské zdroje. Tento rozdiel môže byť ešte zvýraznený rôznymi fiškálnymi politikami a daňovými systémami, čo takisto vytvára značnú nerovnováhu na miestnej úrovni zdanenia.

Druhý dôležitý problém z pohľadu spotrebiteľa je skutočnosť, že niektoré tovary a služby sú drahšie na jednej strane hranice, čo odrádza obyvateľov z druhej strany cestovať do susednej krajiny. Tieto **ekonomické rozdiely prispievajú k asymetrickým tokom** medzi pohraničnými regiónmi a uvádza sa, že vedú k prepadu predaja na drahšej strane hranice. **Za súčasť takýchto ekonomických rozdielov sú označované aj rozdielne úrovne daní a DPH.** Pokiaľ ide o nákup tovaru a služieb, **rôzne meny sťažujú cezhraničné ekonomické výmeny** alebo vytvárajú neistotu v dôsledku výkyvov výmenných kurzov.

Ďalším spomenutým aspektom je skutočnosť, že rozdielne ekonomické štruktúry na jednotlivých stranách hranice obmedzujú možnosti hospodárskej spolupráce a **znižujú spoločný záujem susediacich regiónov na spolupráci pre rozdielne problémy a priority.**

„Výššie životné náklady v Grécku v porovnaní s Bulharskom neumožňujú časté alebo dlhé návštevy tejto krajiny.“

„Luxembursko má nespravodlivú konkurenčnú výhodu oproti Francúzsku, lebo odvody zamestnávateľov a príspevky do sociálneho zabezpečenia sú veľmi rozdielne [...] V dôsledku toho sa pracovné príležitosti po celej dĺžke na francúzskej strane hranice vytrácajú a cezhraničné spoločnosti sa systematicky rozhodujú mať sídlo v Luxembursku.“

„Nie je ľahké nájsť obce alebo regióny, ktoré majú rovnaké problémy.“

Možné riešenia

Charakteristickou črtou týchto pripomienok je osobitne vysoký počet prípadov (približne jeden zo štyroch), v ktorých **nie je navrhnuté žiadne riešenie**

– niekedy je jednoducho uvedené „neviem“ alebo „?“. Respondenti často uvádzajú, že **tento problém je ťažké riešiť, aspoň v krátkodobom horizonte, a/alebo že situácia sa pomaly vyrovnáva.**

Avšak dajú sa identifikovať niektoré všeobecné kategórie riešení:

- ⊕ **(Spoločne) rozvíjať tú stranu hranice, ktorá ponúka menej príležitostí,** nižšie mzdy atď. Týka sa to rôznych opatrení, ako je lepšia koordinácia medzi vzdelávacími systémami a potrebami v oblasti ľudských zdrojov, väčší dôraz na miestne oblasti špecializácie. Najmä politika súdržnosti a Interreg majú podľa niektorých predpoklad na dosiahnutie konvergencie v dlhodobom horizonte.
- ⊕ **Pracovať na vnútroštátnych politikách, najmä na fiškálnych politikách, ktoré vytvárajú stimuly pre podniky a ľudí,** aby sa sťahovali, a na daniach. V niektorých prípadoch respondenti vyzývajú k väčšej harmonizácii. Niektorí zas navrhujú zaviesť pre úrady povinnosť uskutočňovať posudzovanie cezhraničných vplyvov v rámci ekono-

mických dôsledkov pri zmenách v daňových systémoch alebo DPH.

- ⊕ **Vytvorenie kompenzačných alebo korekčných systémov, keď sa rozdielom nedá vyhnúť**, ako je daňový kompenzačný systém, ktorý by bol na vnútroštátnej i cezhraničnej úrovni.

„V tejto chvíli je veľmi ťažké nájsť riešenia tejto prekážky. Zdanenie by mohlo uľahčiť situáciu.“

„Nemalo by zmysel pokúšať sa bojovať proti ekonomickému ťahu Švajčiarska. Francúzsku by sa lepšie darilo, keby identifikovalo slubné sektory a zvyšovalo úroveň odbornej kvalifikácie. Z tohto pohľadu by realizácia stratégie rozvoja vysokého školstva v regióne Genevois Français (oblasť v okolí širšieho okruhu Ženevy) poskytla aj efektívnejšiu odpoveď na potreby miestnych podnikov a zastavila stratu pracovných síl.“

„Vytvoriť fiškálny kompenzačný systém založený na počte cezhraničných pracovníkov či dokonca na ich príjme.“

SOCIÁLNO-KULTÚRNE ROZDIELY/NEDOSTATOK DÔVERY

Sociálno-kultúrne rozdiely a nedostatok dôvery boli dve prekážky, ktoré si respondenti vybrali najmenej často, v prvom prípade išlo o 19% a v druhom o 11% respondentov.

Prekážky

V odpovediach na otvorené otázky boli sociálno-kultúrne rozdiely rozoberané asi dvakrát častejšie ako nedostatok dôvery. **V pripomienkach je veľa podobností a niekedy sú aj prakticky navzájom prepojené medzi respondentmi v rámci jednej kategórie, napríklad „mentalita“, čo nabáda na spoločnú analýzu.**

Všeobecne povedané, nedostatok pochopenia odlišných sociálno-kultúrnych súvislostí je prezentovaný ako faktor, ktorý úzko súvisí s nedostatkom dôvery vo vzťahy k susedom. Táto situácia je **niekedy jednoducho opísaná aj ako nedostatok záujmu**. Neznalosť susednej kultúry a spoločnosti je uvádzaná na všetkých úrovniach. V niektorých prípadoch je nedostatok dôvery priamo označený za

historické dedičstvo, ktorého prekonanie si vyžiada ešte čas.

Možné riešenia

Väčšina navrhovaných riešení počíta s **rozvojom rôznych typov výmen a medzikultúrnych/vzdelávacích projektov rôznych foriem a veľkostí**, napríklad menšie partnerské projekty, ako aj rozsiahlejšie kultúrne projekty od raného veku s cieľom umožniť hlbšiu, systémovú a dlhodobú spoluprácu. **Jazyk je identifikovaný ako ďalší kľúčový faktor na posilnenie dôvery a zmiernenie sociálno-kultúrnych rozdielov.** Okrem toho sú odporúčané projekty pre všetky vekové kategórie a na všetkých úrovniach vrátane politikov a verejnej správy. Erasmus/Erasmus+ sa uvádza ako jeden konkrétny program, ktorý v tejto oblasti už prináša výsledky, ale ktorý by sa mohol lepšie využívať na riešenie tohto problému. Niektorí respondenti navyše navrhujú vytvorenie spoločnej cezhraničnej identity napríklad výučbou spoločnej histórie či kultúry.

Respondenti zdôrazňujú aj **úlohu médií pri propagácii susednej kultúry** – záujem a zve-

davosť možno podporovať vytváraním cezhraničných médií alebo širším pokrytím týchto otázok v týchto médiách. Niektorí sa prihovárajú aj za všeobecné informačné kampane.

Niektorí respondenti uvádzajú, že riešenie oboch prekážok je časovo aj inak náročnejšie, no keď sa to **podarí, uľahčí sa hľadanie riešení aj v iných oblastiach**, lebo to povedie k aktívnejšej spolupráci.

„Vytvárať príležitosti na stretávanie susedov vo všetkých oblastiach vrátane škôl (výmeny), práce (spoločná odborná príprava, spoločný trh práce), voľného času a súkromného života (verejné oslavy).“

„Podporovať hospodársku činnosť a investície v pohraničných oblastiach, venovať väčšiu pozornosť tomu, aby miestne médiá písali o aktuálnom dianí v susednom regióne na druhej strane hranice.“

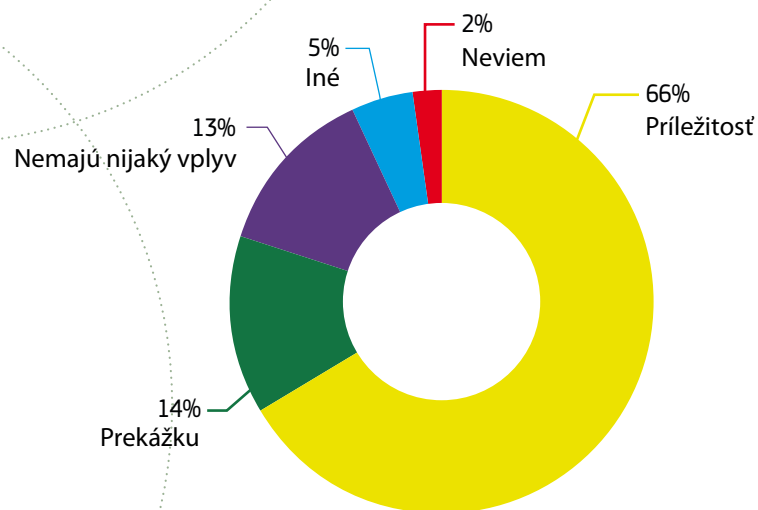
„Viac ľudí povzbudzovať, aby sa učili jazyky; viac školských projektov a výletov do susednej krajiny.“

„Cezhraničné televízne vysielanie (ako je ARTE DE-FR).“

5. KAPITOLA

Názory na cezhraničnú spoluprácu

Obrázok 6: Čo pre vás znamenajú hranice vo vašom regióne?

V súvislosti s rôznymi otázkami o prekážkach v pohraničí boli respondenti požiadaní, aby sa vyjadrili aj k hranici vo svojom regióne a k vývoju cezhraničnej spolupráce v poslednom desaťročí.

Z obrázka 6 vyplýva, že dvaja z troch respondentov považujú hranice za príležitosť, zatiaľ čo posledná tretina je rozdelená hlavne na tých, čo vnímajú hranicu ako prekážku (14%), a tých, čo tvrdia, že hranica nemá žiadny reálny vplyv (13%).

Na otázku týkajúcu sa rozvoja cezhraničnej spolupráce v regióne v poslednom desaťročí podľa obrázka 7 dve tretiny respondentov uviedli, že sa zlepšila, zatiaľ čo asi jeden z piatich si myslí, že sa nezlepšila. Takmer štvrtina respondentov uviedla, že nevie.

Respondenti boli potom požiadaní, aby vysvetlili svoju odpoveď. Hlavné uvedené zlepšenia zahŕňali:

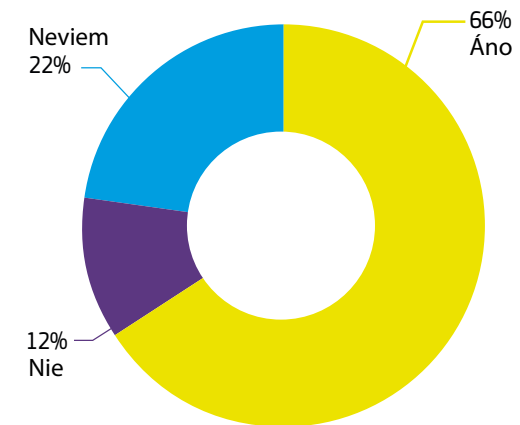
- ⊕ Vnímame väčšieho záujmu a povedomia o výhodách a nutnosti spolupráce, napríklad lepší prístup k cezhraničným údajom, užšie väzby medzi pohraničnými spoločenstvami, ako aj väčšia politická podpora spolupráce.
- ⊕ Všeobecné znalosti týkajúce sa cezhraničnej spolupráce najmä v súvislosti s koordináciou, prevádzkovými otázkami/riadením a v niektorých prípadoch začlenenia cieľov cezhraničnej politiky do „bežných“/domácych záležitostí. Vyskytuje sa tiež lepšia spolupráca medzi verejnými orgánmi, viac dohôd a výmen nápadov a skúseností vrátane študijných pobytov, výmen údajov, cezhraničného odborného vzdelávania a spoločných projektov.
- ⊕ Viac cezhraničných podujatí a lepšia komunikácia o cezhraničnej spolupráci, ako aj viditeľnejšie súvisiace projekty a programy. Takisto sa zvýšili vedomosti o možnostiach cezhraničných projektov spolu s výraz-

ným rozvojom takýchto projektov v mnohých oblastiach. Partneri získali skúsenosti v oblasti cezhraničnej spolupráce a rozšírili aj rozsah činností.

- ⊕ Viac možností financovania a lepšia informovanosť o možnostiach financovania cezhraničných iniciatív vrátane financovania EÚ tam, pričom v tejto súvislosti sa často spomína najmä Interreg ako konkrétny iniciátor a podporovateľ spolupráce v pohraničných regiónoch.

Interreg sa vo všeobecnosti často uvádza ako pozitívna sila cezhraničnej spolupráce v celej Európe. Okrem toho v niekoľkých prípadoch respondenti uviedli, že situácia krajiny mala hlavný vplyv na podmienky cezhraničnej spolupráce. Napríklad vstup do schengenského priestoru a/alebo vstup do Európskej únie označujú niektorí za hlavné mílniky, ktoré výrazne zlepšili podmienky pre cezhraničnú spoluprácu.

Obrázok 7: Zlepšila sa cezhraničná spolupráca vo vašom regióne v poslednom desaťročí?

Na druhej strane sú potrebné dodatočné zlepšenia v týchto oblastiach:

- ☉ Úroveň záujmu o cezhraničnú spoluprácu je v niektorých prípadoch opísaná ako pomerne nevyrovnaná medzi partnermi. Niektoré vyjadrenia sa týkajú udržateľnosti cezhraničnej spolupráce tam, kde sú vytvorené spojenia, ale nie sú udržiavané v dlhodobom horizonte, napríklad v prípade stálych alebo neúčinných a nedostatočných štruktúr spolupráce.
- ☉ Kritické postrehy sa týkajú aj financovania, pri ktorom sú postupy podávania žiadostí niekedy zložité, a financovanie projektov spolupráce je obmedzené na programy EÚ.

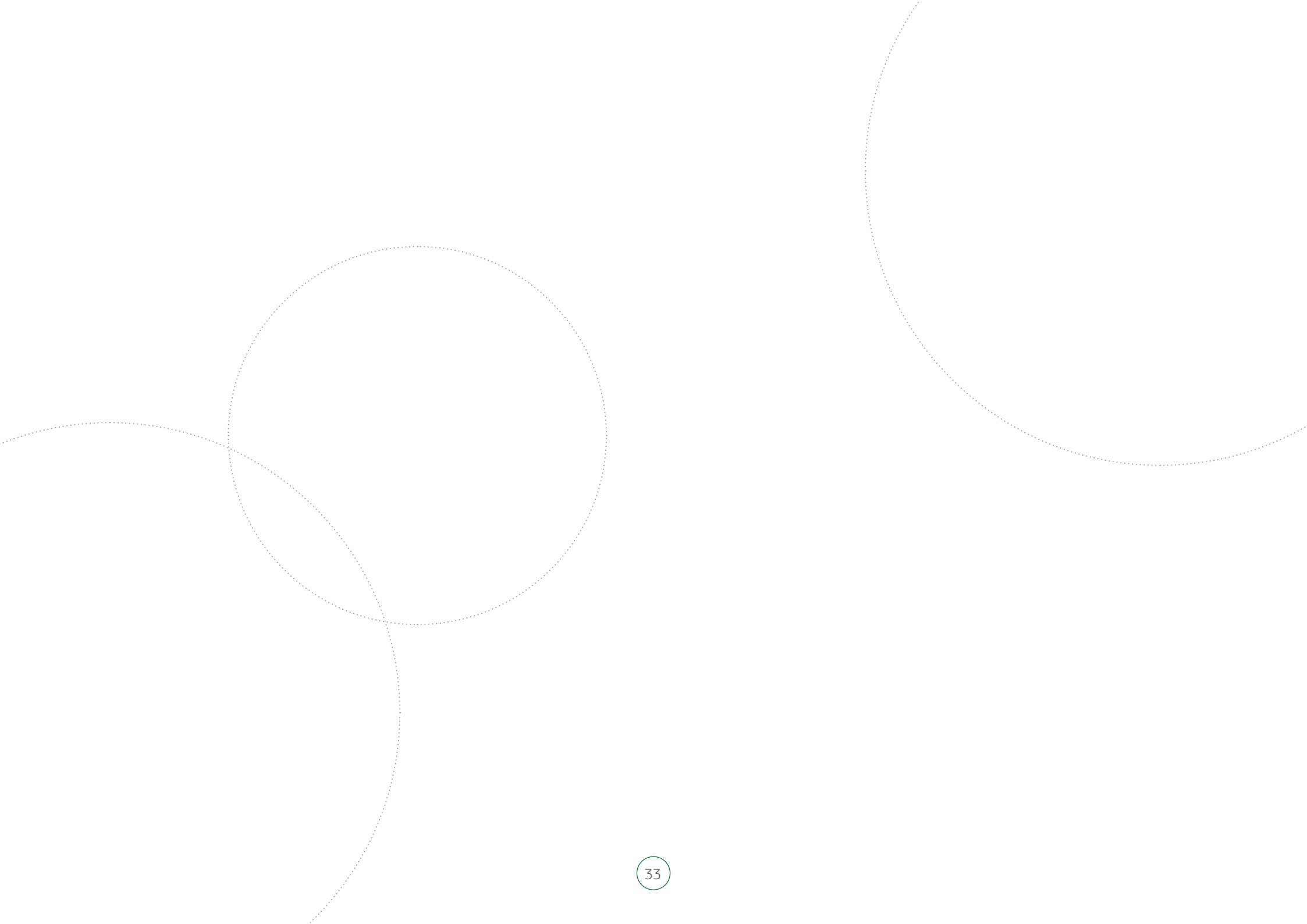
Hospodárska kríza sa vo všeobecnosti označuje za negatívny faktor cezhraničnej spolupráce. V niektorých prípadoch mala podľa respondentov za následok „zahľadenie sa do seba“. Niektorí vyjadrujú znepokojenie zo „stagnácie“ či dokonca poklesu záujmu o cezhraničnú spoluprácu. Okrem toho niektoré konkrétne vyjadrenia hovorili o potrebe väčšieho úsillia o spoluprácu v podnikateľskej sfére s cieľom dokončiť vytvorenie jednotného trhu.

„Lepšia analýza spoločných cezhraničných problémov, otázok a potrieb. Lepšia koordinácia politických cieľov na úrovni EÚ, na národnej i regionálnej úrovni (viacúrovňové riadenie). Lepšia integrácia cieľov cezhraničných regionálnych politik.“

„Niet pochyb o tom, že vďaka rozšíreniu a diverzifikácii programov Interreg počas 25 rokov činnosti sa výrazne zlepšila cezhraničná spolupráca na väčšine európskych hraníc, hoci je na všetkých potrebné urobiť ešte stále veľa práce.“

„Obec si neudržala a neposilnila medzinárodné spojenia, ktoré predtým vytvorila.“

„Spolupráca je obmedzená na realizáciu programov EÚ, ktoré si vyžadujú tematické zameranie. Veľké investície do infraštruktúry je ťažké získať, lebo ich schválenie by si vyžadovalo finančné prostriedky z EÚ. Politické priority sa však skôr sústreďujú na viac mestské a husto obývané oblasti.“

6. KAPITOLA

Závery

Zo zhrnutia výsledkov verejnej konzultácie, ktorú vykonalo GR Regio vyplýva, že **Interreg síce skutočne prispieva k rozvoju cezhraničnej spolupráce v EÚ, no existuje veľa prekážok v pohraničných regiónoch, ktoré sú mimo jeho priameho dosahu** a prinášajú rôznorodé výzvy. Niekedy sú viacrozmerné, čo napríklad znamená, že definícia a pôvod prekážky má odlišný charakter – napríklad v niektorých prípadoch sa ukáže, že nedostatočné cezhraničné dopravné systémy (spadajúce do kategórie ťažkého fyzického prístupu) sú spôsobené chýbajúcou harmonizáciou technických noriem (spadajúcou medzi

právne a administratívne prekážky). Niektoré prekážky sú však uvádzané opakovane – je zrejmé, že právne a administratívne prekážky sa spomínajú najčastejšie bez ohľadu na kontext alebo profil respondenta.

Respondenti navrhli veľké množstvo riešení týchto prekážok, čo naznačuje, že v dlhodobom horizonte by malo byť viac príležitostí na prekonanie alebo aspoň zmiernenie väčšiny z týchto prekážok.

Cezhraničný prehľad sa preto teraz zameria na dôkladnejšiu analýzu veľkej skupiny právnych a administratívnych prekážok. Postoje, nápady a návrhy predložené v odpovedi na túto verejnú konzultáciu budú zohľadnené spoločne s ďalšími materiálmi zhromaždenými počas procesu. Konečným výsledkom budú konkrétne odporúčania toho, čo by sa dalo robiť na prekonanie zostávajúcich prekážok, predložené vo forme „dokumentu o problémoch“, ktorý má byť vydaný v roku 2017.

V tejto verejnej konzultácii sa zistilo, že medzi často uvádzané prekážky patria aj jazykové bariéry a zložitý fyzický prístup. Veľmi vysoká relevantnosť prekážok fyzického prístupu v tomto prieskume potvrdzuje, že práca na cezhraničnej mobilite je pre pohraničné regióny prioritou a že plány, politiky a priority by mali byť lepšie prispôsobené špecifickým potrebám týchto regiónov. To isté možno povedať o jazykových bariérach, ktoré vystupujú ako opakujúca sa a prierezová téma. Z odpovedí vyplýva, že mnohé z prekážok, s ktorými sa stretávajú obyvatelia pohraničných regiónov, sa často odvíjajú od nedostatočnej znalosti jazykov susedných krajín, čo sťažuje prístup k informáciám, ako aj od nedostatočného všeobecného sociálno-kultúrneho poznania susednej spoločnosti. To nám pripomína, že interakcie neprebiehajú v jazykovom vákuu, ale na základe osobných výmen, ktoré by mohli uľahčiť jazyky podobnej povahy alebo jazyková výučba. **Tieto dve**

zastrešujúce témy by sa mohli považovať za základné predpoklady rozvoja pohraničných regiónov. Vzhľadom na skutočnosť, že sú podrobne rozoberané v príspevkoch do tejto verejnej konzultácie, by nemali byť prehliadané a mala by sa zabezpečiť a podporovať spolupráca v týchto oblastiach.

Na druhej strane, relatívne zriedkavá zmienka o nedostatku dôvery ako o prekážke v pohraničných regiónoch je povzbudzujúca, lebo naznačuje, že pohraničné regióny majú dobrý základ na ďalší pokrok v spolupráci. **Skutočnosť, že dôvera či sociálno-kultúrne rozdiely a jazykové bariéry sú ešte menším problémom pre tých, ktorí prekračujú hranicu častejšie, je mimoriadne povzbudivá.** Naznačuje to, že viac interakcií so susedmi na druhej strane hranice ide ruka v ruku s lepším porozumením. A hoci je ťažké povedať, čo má prednosť, **svedčí to o potrebe posilňovať**

výmeny v čo najväčšej miere. Tento pohľad potvrdzuje aj to, že riešenie, ktoré je často navrhované na prekonanie nedostatku dôvery a sociálno-kultúrnych rozdielov, je zapájať sa do kultúrnych a jazykových výmenných projektov.

Z konzultácie taktiež vyplýva, že pomerne veľká skupina respondentov vníma (ne) záujem verejných orgánov o spoluprácu ako samostatnú prekážku. **Aj keď to môže byť skôr len dojem než realita, malo by to pôsobiť ako budíček, pokiaľ ide o komuničnú úsilie zo strany verejných orgánov zapojených do cezhraničnej spolupráce.** Okrem toho je potrebný širší dialóg medzi rôznymi úrovňami verejnej správy, pretože veľa odpovedí vyjadruje pozorovateľný rozdiel medzi prioritami pohraničných spoločenských a verejných orgánov na vyšších úrovniach.

Odpovede na túto konzultáciu pravdepodobne nebudú prekvapením pre tých, ktorí sú zapo-

jení do cezhraničnej spolupráce – väčšina uvedených prekážok je už dobre známa a široké spektrum aktérov vyvíja každodenne veľké úsilie v snahe o ich riešenie. No ak sa tieto výsledky použijú správne, môžu poskytnúť konštruktívne východisko pre obnovenú diskusiu o možnostiach postupu v budúcnosti.

Mohli by sme ich vnímať aj ako povzbudenie do ďalšej práce. Veľký počet prekážok, ku ktorým sú uvedené zodpovedajúce návrhy riešení dosvedčuje, že v celej Európe existuje veľká vôľa na zlepšenie a zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce. GR Regio by preto na záver tejto súhrnnej správy rado poďakovalo všetkým účastníkom konzultácie za ich cenný príspevok do tejto iniciatívy.

ĎALŠIE INFORMÁCIE

Užitočné odkazy:

Cezhraničný prehľad:

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/cross-border/review/#1

Interreg:

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

POZNÁMKY POD ČIAROU

(1) Ďalšie informácie o putovnej kampani s účasťou vrcholového vedenia nájdete na adrese:

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/cross-border/review/#1

(2) REGIO-CONSULTATION-BORDER-OBSTACLES@ec.europa.eu

(3) Spomedzi 38 respondentov, ktorí si vybrali možnosť „iné“ ako krajinu bydliska alebo ktorí neodpovedali:

– šesť boli celoeurópske organizácie, a preto neboli požiadaní o odpoveď;

– 24: uviedlo názov niektorej z krajín EÚ alebo uviedli región alebo mesto nachádzajúce sa v niektorej z krajín EÚ do poľa pre otvorenú odpoveď: 4 DE, 4 FR, 4 RO, 2 NL, 2 PL, 2 UK, 1 GR, 1 LV, 1 FI, 1 HU, 1 LT, 1 PT;

– päť pochádza z krajín mimo EÚ: dvaja z Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko, jeden zo Spojených štátov amerických, jeden z Bosny a Hercegoviny a jeden z Gruzínska;

– traja uviedli názov cezhraničného regiónu/ programu: 1 ES/PT, 1 IE/UK, 1 FR/CH.

(4) To je možné porovnať s výsledkami prieskumu Eurobarometra Flash č. 422, v ktorom 47 % opýtaných obyvateľov v pohraničných regiónoch ešte nikdy necestovalo na druhú stranu hranice. Ďalšie informácie:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/cooperation/european-territorial/cross-border/#5

(5) Na porovnanie z prieskumu Eurobarometra Flash č. 422 vyplynulo, že 31 % ľudí žijúcich v pohraničných regiónoch EÚ vie o aktivitách cezhraničnej spolupráce financovaných EÚ. To by sa dalo

vysvetliť tým, že respondenti vo verejnej konzultácii prispievali dobrovoľne, zatiaľ čo metodika Eurobarometra zahŕňa rozhovory s náhodne vybranou vzorkou obyvateľov v pohraničných regiónoch. V tejto verejnej konzultácii 19% respondentov uviedlo, že nepočuli o európskej územnej spolupráci alebo o programoch Interreg.

(6) Táto otázka bola relevantná iba pre jednotlivcov (občanov a samostatne zárobkovo činné osoby) a podniky.

(7) Prieskum Eurobarometra Flash č. 422 takisto poukazuje na vysokú úroveň právnych a administratívnych prekážok, ktoré nahlásili obyvatelia v pohraničných regiónoch s vysokou cezhraničnou mobilitou.

(8) Táto otázka bola relevantná iba pre jednotlivcov a podniky. Dôvody prekročenia hranice sa navzájom nevylučovali; respondenti mohli vybrať viac ako jeden.

(9) Všetky vyjadrenia v tejto brožúre boli na tento účel preložené bez ohľadu na pôvodný jazyk odpovede.

AKO ZÍSKAŤ PUBLIKÁCIE EÚ

Bezplatné publikácie:

- jeden kus:
prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<https://bookshop.europa.eu>);
- viac kusov alebo plagátov/máp:
na zastúpeniach Európskej únie (http://ec.europa.eu/represent_sk.htm);
v delegáciách, ktoré sídlia v nečlenských krajinách EÚ (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sk.htm);
kontaktovaním služby Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sk.htm) na bezplatnom telefónnom čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 ((v rámci EÚ) (*).

(* Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Platené publikácie:

- prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<https://bookshop.europa.eu>).

Úrad pre publikácie

ISBN 978-92-79-57361-3
doi:10.2776/215648